

ab Aquinis, noch eenig ander filosoof heeft een filosofie voor de eeuwigheid gecreëerd.

Waar wij de filosofie als den band definieeren, die de wetenschappen vereenigt, of als den grondslag, waarop de wetenschap wordt opgetrokken, daar zal men bij de uitbreiding der wetenschap den band moeten laten vieren of den grondslag verbreedten.

De filosofie van Aristoteles is voortgekomen uit de gegeven kennis van zijn tijd; zij past op zijn eeuw en de eeuwen die volgen, totdat de wetenschap een hoogere vlucht nam. Zoo drage ook de filosofie van onzen tijd haar eigenaardig karakter.

Waar wij spreken van de Aristotelische filosofie, daar bedoelen wij het standpunt door den Stagiriet gelegd, de lijn door hem getrokken.

Uit den ouden tijd loopen door de wetenschap van alle eeuwen heen twee lijnen, die elkander nimmer snijden, ja zich hoe langer hoe verder van elkander verwijderen, de lijn door Plato uit het speculatieve punt getrokken en de empirische lijn van Aristoteles; de vruchteloze poging van vereeniging in de middeleeuwen kunnen wij stilzwijgend voorbijgaan; of wilt gij — twee machtige kampen hebben op het slagveld der filosofie steeds scherp tegenover elkander gestaan — en staan nog tegenover elkander, gelijk ons het Congres voor Psychologie te Rome in Flechsig en Lipps ondubbelzinnig heeft getoond.

Wij bewegen ons op de lijn van Aristoteles.

Zoo versta men ons volgen van de Aristotelische filosofie.

De grondgedachte van Aristoteles' filosofie, die telkens in zijne physica en metaphysica terugkomt, is de afleiding van het zijnde uit vier oorzaken, principes of eerste beginsels, naml: ἡ ὑλη, de stof — τὸ εἶδος, de vorm, — τὸ ὄν ἢ κίνησις, de beweging, — en τὸ οὗ ἕνεκα het doel.

Uit ἡ κίνησις leidt Aristoteles het bestaan van God af aldus: 'H κίνησις, de beweging, de verandering is de overgang van de potentialiteit tot de actualiteit. Alle beweging moet uitgaan van eene actueele bewegende oorzaak. De ervaring nu leert dat er een steeds bewogene bestaat; verder een tegelijk bewegende en bewogene; er moet